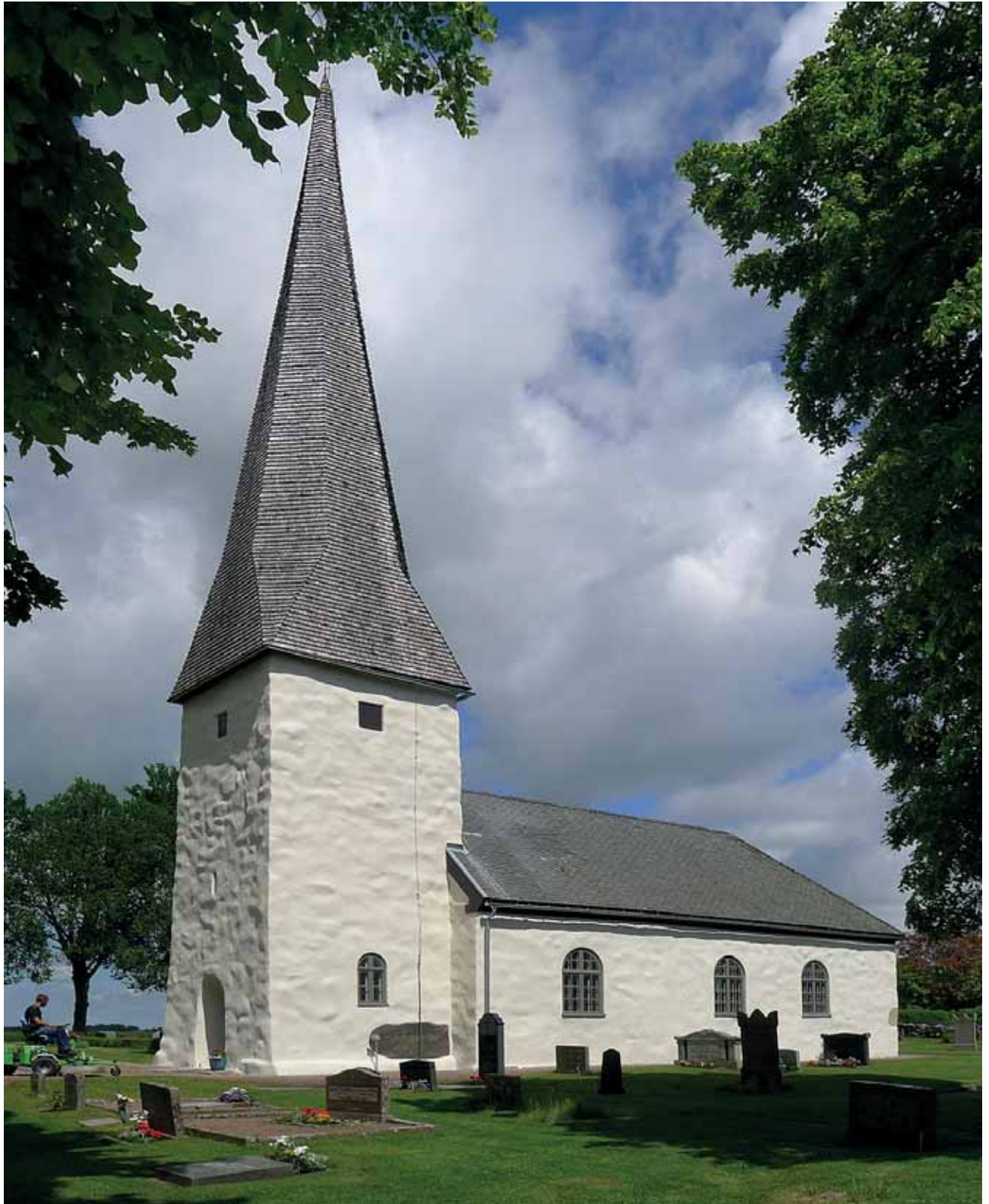

Västra Gerums kyrka

Utvändig renovering 2015

Västra Gerums kyrka - utvändig renovering 2015

Västra Gerums socken

Skara kn, Västergötland

Antikvarisk slutbesiktningsrapport

Thomas Carlquist

Byggnadshistorisk rapport 2016:1

Västergötlands
museum

Utvändig renovering av
Västra Gerums kyrka,
Västra Gerums socken i Skara kommun, Västergötland.
Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

Renoveringsarbeten har utförts på rubricerade byggnad under antikvarisk medverkan av Västergötlands museum genom undertecknad. Med anledning av att arbetena avslutats har antikvarisk slutbesiktning utförts den 30 juni 2015.

Bakgrund - tidigare renoveringar

Kyrkans äldsta delar anses härröra från slutet av 1100-talet, kanske från början av 1200-talet. Tornet bedöms vara jämn gammalt med långhuset. I mitten av 1700-talet breddades det tidigare smala koret, och 1775 ska sakristian ha

tillbyggts. Skiffertaket tillkom vid en större renovering 1850. Tornet ompånades i slutet av 1920-talet. 1950-51 gjordes ett flertal ombyggnader och ändringar, bl a upptogs en öppning mellan långhus och vapenhus, med flera invändiga ändringar. 1971 ska den gamla putsen ha tagits ned, varefter kyrkan putsades om med den jämförelsevis hårda kalkcementputs som alljämt sitter på kyrkan. Samtidigt kalkades enligt uppgift exteriören, vilket, om det är riktigt, sannolikt är orsak till att kyrkan under de senaste decennierna har framträtt ganska grå, eftersom kalkningen successivt har regnat ner. Ett foto från omkring 1930 (t. vänster) visar kyrkan med till synes vita fasader.

*Västra Gerums kyrka trol. ca 1930.
Foto F Thesslund. Vykort.*

Skadebild

Omfattande påväxter av alger. Diverse sprickor i putsen. Rötskador i bland annat taklisterna av trä. Luckorna till tornet med bristfälliga gångjärn. Vattenföringen i behov av utbyte.

Aktuella åtgärder

Åtgärda skador och brister enligt ovan, dvs rengöring, lagning och omfärgning av fasaderna. Justering av luckor, byte av skadat trä. Byte av vattenföring.

Arbetsbeskrivning

Västra Gerums kyrka: Förslag till utvändiga tak- och fasadrenoveringsåtgärder. Arkitektbyrå Ritningen gm Ywonne Lilja. Skövde 2013-10-20.

Utförda åtgärder

- Samtliga fasader tvättades med hetvatten efter behandling med Bental alg-tvätt för att avlägsna påväxter av rödalger mm.
- Diverse sprickor, dock inga alarmerande, ilagades med hydrauliskt kalkbruk.
- Samtliga fasader avfärgades med Hydraulit kc-färg från Målarkalk AB . Kalkfärg var inte aktuellt eftersom fasadputsen till stor del består av cementhaltigt putsbruk. Kyrkan har nu återfått gräddvita fasader, åstadkomna med inblandning av något guldockra och grön umbra. Kulör: 30:6 enligt Kalkfärg 90.
- All äldre vattenföring revs och ersattes med nya rännor och stuprör av zinkplåt, RHEINZINK, enhetligt på hela kyrkan.
- Alla plåtbeslag där tak möter väggytor togs bort och ersattes av nya, också av zinkplåt.
- Taklisten som är av trä, var på sina ställen rötskadad. Skadade delar ersattes med nytt virke varvid observerades och kopierades profilhyvling där sådan förekom. Samma gäller för delar av vindskivorna, framför allt de korta skivor som sitter på långhuset mot väster vid tornet. Bräderna är handhyvlade med profilering och målade med linoljefärg, fabrikat Engvall & Claesson. Kulör: NCS 8502-R.
- Tornet har fyra luckor alldeles under torntaket. Luckan mot öster var i dåligt skick och har, tillsammans med beslagen, nytillverkats.
- Allt trä, tornluckor, taklister och dörrar, är målade med linoljefärg, fabrikat Engvall & Claesson i kulör: NCS 8502-R för att åstadkomma en mörkt svart/röd/brun kulör liknande trätjära.
- Samtliga fönster har tagits ur karmarna, kittats om och målats på verkstad med linoljefärg, fabrikat Engvall & Claesson, i samma grågröna kulör som befintligt: NCS 6005-G80Y.
- På långhuset fanns två takfönster, ett på vardera takfallet. Dessa hade tidigare blivit igenbyggda inifrån, och eftersom de inte längre hade någon funktion, togs de nu bort. Ytorna täcktes med skiffer av samma dimensioner som omgivande takytor. Takytorna har för övrigt tvättats rena från alger och andra påväxter.
- Tornets spåntäckning har inte åtgärdats vid denna renovering.

Administrativa uppgifter

Beställare

Skara pastorat, Kyrkogårdsförvaltningen, Box 7, 532 21 Skara.

Tillstånd

Tillstånd till utvändig renovering av V Gerums kyrka. Länsstyrelsen i V Götalands län, 2013-12-13.

Arkitekt/Projektör

Arkitektbyrå Ritningen, Mariestadsv. 27, 541 45 Skövde.

Entreprenörer

Puts, avfärgning:

Mellansvenska fasad Lars Svensson AB, Industrigatan 5, 692 23 Kumla.

Plåt:

Timmersdala Plåt, Industrigatan 6, 540 16 Timmersdala.

Bygg, snickeri:

Axvalls Byggentreprenad AB, Hornborga Esia, 52198 Broddetorp.

Arbetsledare

Puts: Magnus Fritz.

Snickeri: Ingemar Strömberg,

Byggmöten

Tre å fyra st. under våren och försommaren 2015.

Besiktningar

Inledande besiktning och diskussion med anledning av att museet kontaktades av pastoratet under våren 2015. Besiktning inför påbörjad renovering samt besiktningar på arbetsplatsen ung. en gång i veckan under arbetstiden. Antikvarisk slutbesiktning den 30 juni 2015.

Tidsperiod

Arbetena utfördes under perioden april till juni 2015.

Fotodokumentation

Digital fotografi. Bilderna förvaras på Västergötlands museum, Skara.

Handlingar

Handlingar i ärendet sökes i Västergötlands museums arkiv under Västra Gerum, diariern VGR 990-2013 och VGM 66-2015, samt hos Länsstyrelsen Västra Götalands län under diariern 433-35603-2013.

Besiktningsutlåtande

Vid slutbesiktningen den 30 juni 2015 konstaterades att arbetena enligt ovan var avslutade, så när som på någon vattenutkastare till tornets stuprör, som ännu inte monterats. Någon glasruta uppvisade rinningar av linoljefärgen och allmänt behövdes fönsterputs. Efter vad länsmuseet för övrigt erfar har alla arbeten utförts väl, enligt handling och i förekommande fall enligt museets rekommendationer. Utförda arbeten godkändes från antikvarisk synpunkt den 1 juli 2015.

VÄSTERGÖTLANDS MUSEUM

Skara i januari 2016

Thomas Carlquist
1:e antikvarie

Fotografier

Omslagsbild: Västra Gerums kyrka efter renovering. Juni 2015.
Foto: Thomas Carlquist.

Foto: Thomas Carlquist

Västra Gerums kyrka från söder före renoveringen. Foto 2 april 2015.

Västra Gerums kyrka från NO före renoveringen. 2 april 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Delar av kyrkan, särskilt tornet, var beväxta med rödalger. 2 april 2015.

Vänster: Sydfasaden med missfärgad puts. Höger: Tornluckorna var i stort behov av justering och delvis nytillverkning. 2 april resp. 6 maj 2015.

Foto: Thomas Carlquist

All plåt, som t ex hängrännor, stup-rör och beslagen intill tornet, var aktuell för byte. 2 april 2015.

På båda takfallen på långhuset fanns takfönster som inte längre fyllde någon funktion då de var igenbyggda inifrån. Dessa skulle tas bort. 28 april 2015.

Ingångsdörren i väster var liksom övriga dörrar och fönster slitna och skulle målas om. Fönstren togs ned och behandlades på verkstad. 2 april väster resp. 6 maj 2015 nedan.

Foto: Thomas Carlquist

Rötskador i takfotsbräda på sakristian. Notera pärlan i brädans nederkant. 2 april 2015.

Ny takfotsbräda med profilering lika den äldre. 13 maj 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Täckbräda vid långhusets västligaste del intill tornet, rötskadad liksom vindskivan därovan. Notera profileringen i underkant av brädan. 26 april 2015.

Samma parti - ny vindskiva och täckbräda med handhyvlad yta och samma profilering, målad med linoljefärg. 26 maj 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Nya hängrännor på tornet, allt tillverkat av zinkplåt. 6 maj 2015.

Vänster: Tidigare beslag och stuprör av järnplåt, målade i olika färger. Höger: All plåt byttes nu till zinkplåt som lämnas omålad. 2 april resp. 3 juni 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Vänster och nedan: De båda icke funktionella takfönstren i långhustaket togs bort och ersattes med skiffer av samma typ som ligger på taket för övrigt. 2 april resp. 30 juni 2015.

Ny hängränna och beslag vid sakristian. Fönstren nymålade med linoljefärg. 30 juni 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Kyrkans fasad mot söder efter reovering och avfärgning med Hydraulit kc-färg. 30 juni 2015.

Kyrkans fasad mot norr efter reovering. 30 juni 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Västra Gerums kyrka efter renowering. 30 juni 2015.

Rapporter 2015-2016 i ämnet bebyggelse från Västergötlands museum

- 2015:1 Varnhems klosterkyrka. Varnhems socken, Skara kommun, Västergötland. Tjärning av tak 2004, 2007 och 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:2 Skara domkyrka. Skara kommun, Västergötland. Renovering av tornens tak m.m. 2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:3 Hyringa fornstuga. Prästtorp 1:13, Hyringa socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering efter svampangrepp 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:4 Villa Idun. Hjo Norr 5:6, Hjo stad och kommun, Västergötland. Renovering av balkonger m.m. 2014-2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:5 Villa Götha och Societetshuset. Del av Hjo Norr 3:59, Hjo socken och kommun, Västergötland. Renovering etapp 3, 2014-2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:6 Råbäcks mekaniska stenhuggeri. Råbäck 1:3, Medelplana socken, Götene kommun, Västergötland. Renovering av fönster, etapp 1. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:7 Varnhems klosterkyrka. Varnhems socken, Skara kommun, Västergötland. Renovering 2010-2011. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:8 Bankastugan. Hornborga 14:2, Hornborga socken, Falköpings kommun, Västergötland. Renovering av vägg och tak 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:9 Bengtssonska magasinet. Kv. Örnen 3, Vara socken och kommun, Västergötland. Lastbrygga och ramp 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport
- 2016:1 Västra Gerums kyrka. Västra Gerums socken, Skara kommun, Västergötland. Utvärdig renovering 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.